

Renascerea limbii romanesti in vorbire si scriere.

IX. Innoiri ortoeptico-fonetice si tonice.

(Urmare.)

Consun'a siueratoria subttre *s* in cele-alalte dialecte noue latine, alesu intre doue vocali, nu se mai pronuncia ca *s*, ci ca *z*. Esta scaimbare disele limbe sorori paru a *o* fi luat deir usulu limbelor germanice, carile, cumu scimu, asemenea scriu si pronuncia. Inse limb'a rom. si in acesta parte, ca in multe altele, a pastratu mai esactu tipulu stramosiescu, pronunciandu cestiunata cosunante mai totdeun'a cu sunetulu originariu lat. anticu; v-s-d. cu siueru subttre, pr. *casa*, *mesa*, *dise*. Exceptiune abia face seru l. serum lactis, apoi in rostintia volgaria *s* inainte de *b*, *p*, *d*, *m*, *v*, pr. smulgu l. exmulgeo, si alte asemeni, in cari *s* uneori, dera numai une-ori se pronuncia apropiatu de *z*.

Geniulu limbii rom. ne demanda drept'acea, ca si in cuventele denou incetatenite se ne adoperamu a rosti pre *s* subttre intre disele, ba intre tote cercustantiele anume subttre curatu, era nu diudaitu, cu care diudaitura destulu de reu incepemu a ne invetia si a ne deda dein ce in ce mai multu, spre stricatiunea trasetureloru stravechie ale limbii. Deci nu: cauza scuzare, casu, abuzu, senzatiune, refuzatu, reciziune s. recuizitiune si altele numeroase ca acestea; ci se le rostimu, precumu le si scriemu: *causa*, *scusare*, *casu*, *abusu* scl. Vedi-bine, ca spre acesta modulu celu mai eficace ar fi a deda pre generatiunea tenera, pre baiatii nostri inca deprein scole la una rostire esacta si genuina a latinei si in punctulu acest'a, in care ca si in mai multe alte puncte adop-

taramu deprein institutetele de invetiamentu magiare, germane scl. una pronuncia gresita a limbii latine. Avisu acest'a profesoriloru nostri de latina!

X. Innoiri gramatecali formarie.

Trecundu la sectiunea formaria a gramatecei, vomu procede si aici dupa potintia in ordinele partiloru cuventarei, spre a ne face la dinsele una oserbatiune seu alta. Anume la numenele sustantive avemu de disu cate ceva in privintia genului, numerului si declinatiunii lor.

Cu privire la genulu si numerulu sustantiveloru e lucru p'aci amirabile, ca multoru numene latine cu termenatiune seu sufisu de unulu si acelasu soiu, dera de genu parte masculinu, parte femeninu, parte si neutru, limb'a nostra le pastra mai preste totu genulu stravechiu. Esemple: *unchiu*, *renunchiu*, *peduchiu* pl. *unchi*, *renunchi*, *peduchi*, l. *avunculus*, *reniculus* *peticulus*; *parechia*, *urechia*, pl. *parechie*, *urechie*, l. *paricla*, *auricla*; *genuchiu*, pl. *genunchie*, l. *geniculum*. In genere potemu dice, ca numele le aflamu avendu in romanesc'a acelasu genu, pre care lu-avuse in latin'a vechia, si de la acesta regula exceptiunile nu sunt numeroase.

Asiedera geniulu limbii ne sumministra regula si in acestu respectu, numai de am fi mai conscientiosi intru oserbarea ei. Amesuratu acesteia credemu, ca in cuvente noue, ba si in une mai vechie, ar' trebui se dt-

cemu p. e. articlu pl. articli l. articulus, paragrafu, pl. paragrafi l. paragraphus, periodu pl. periodi l. periodus, campu pl. campi l. campus, ramu, pl. rami, l. ramus scl., nu: articole s. articole, paragrafe, periode, campuri, ramuri s. rame; deincontra: seclu pl. secle l. saeculum, tempu pl. tempuri l. tempus-oris, nu: secli, tempi (italienesce.)

Inca si mai de nesuferitu e arbitraritatea, cu carea une numene fem. de decl. I. le tragemu in multariu la genulu neutrale, dandu-le termenatiune in uri, pr. lipsa lipsuri, marfa marfuri, certa certuri si alte asemeni, i.l.d. lipse, marfe, certe. De vomu continua totu pre acesta cale a anarcei gramatecali, nu va trece multu si unii scrietori rom. pote de la sageta, sarcina, baserica scl. voru dice si serie in multariu Sageturi ascutite, sarcinuri grei („nou“ i.l.d. noue“ dicu si acum), basericuri frumose, si Ddiu mai scie cate alte lucruri comediöse.

Intr'adeveru nu precepemu, nu ne potemu splica incapetinarea, cu carea unii dein scrietorii nostri staturescu cu totu adinsulu chiaru prelanga formele cele mai invederatu stricate si rele ale limbei si gramatecei, pre candu dupa modest'a-ne opiniune de repetite ori manifestata ar fi de detorintia literatoriloru, eruditiloru si cultiloru rom., a reduce atari forme precatu numai se pote sub ascultarea reguleloru, si estu-modu a impucina exceptiunile de la acestea. Asia intre altele reducerea termenatiunei plurali in *i* la cea in *e* in tote numele de declenatiunea I. si-are fundamentulu seu nu numai in legile gramatece, ci si in usulu istoricu, in limb'a rom. vechia. Si cu tote acestea unii dein scrietorii nostri moderni, alesu transcarpatini, paru ca si-au pusu carulu in pietre, se faca din exceptiunalea termenatiune *i* la cestiunat'a declenatiune regula, era dein regulat'a terminatiune *e* exceptiune, inmultindu estu-modu in limba-ne destulu de des'a si nu pre sunor'a vocale oscura *a*, cum si treccerile lui *d*, *t* in sibilanti, si a siueratorie supfiri *s* in sibilante grosa. Eli rostescu adeca si scriu barbi, casa, undi, mesi, lupti, roti, placinti, i.l.d. barbe, case, unde, mese, lupte, rote, placinte, de la barba, casa, unda scl.

Adeveratu, ca dein altu punctu de vedere considerata, scaimbarea acestei termenatiuni plurali dein *e* in *i* in limb'a nostra e forte frisca, afinetatea fiendu asia de mare intre aceste doue vocali, catu si la Latini se scaimba un'a cu alt'a, pr. omne si omni, omnes si omnis si omnis etc. Ace'a inca nu se pote nega, ca in sustantivele si ajectivele terminate in *ia* rostitu ca *ie*, numenativulu pl. se aude mai vertosu cu *i*; era apoi plane numai cu *i* pluralele fem. ala ajectiveloru terminate in *escu-escu*, pote spre distingere de catra termenatiunea numeroseloru averbie, ce se forma chiaru de la aceste ajective, pr. parecchia, socia, vechia, via, pl. parecchi, socii, vechi, vii; domnesca pl. domnesci, averb. domnesce. Dera acestea, cumu disemu, suntu

exceptiuni, cu atatu mai vertosu, ca-ce multariulu celoru in *ia* (si totu asia multariulu neutreloru in *iu*) aieva se rostescu si cu *ie*, si cace la dincontra nu odata s'aru nasce ecivocetati in testu; deci de la foia si fole (de suflatu), principiu si principe pl. foie si foi, principie si principii, era nu: foi si foi, principii si principii.

Adeveratu mai departe, ca prein pluralele *i* i.l.d. *e* cestiunatele cuvete se scurta cu una silaba; era una atare scurtime, cum credu unii, ar' corespunde mai bine culturai inaintate, inmultiteloru reporturi sociali de totu soiulu, cunoscintieloru immense ale lunei moderne, carea calcula cu tempulu si carea drept'acea recere una mai mare rapedime in comerciulu graiului omenescu. Inse acestu argumentu, invocatu in tempulu mai nou de mai multi insi in controversile nostre limbistece, ni se pare prea de totu negutiatorescu, prea de la bai'er'a animei materialismului dein dilele nostre, si — in casu de adoptarea lui — ducotoriu la ruin'a totale a limbei. Ca-df atunce in limb'a rom. culta literaria ar fi mai bine, cace mai scurtu disu, ca bunaora pre la Brasiovu, me'cu, am vestu, mata, i.l.d. me ducu, am vedutu, domni'ata, si alte asemeni.

Noi credemu consultu, ba necesariu a trage si in limba nesce margini si stavile ratiunali tendentiei preamaterialistece a evului si a o contrabilaucia prein unu picu de idealismu sanetosu. Drept'ce, dupa noi, ar trebui se preferimu una forma mai lungutia a cuvinteloru, dupa modelulu limbei poporului gloriosu, cu a carui descendenta ne mandrimu. Romanii antici inca avea in limb'a sa cuvete mare parte binisioru de lungi; dera eli chiaru de acea si era scumpi la vorba, vorbia pucinu, cu precugetare si totodata marcatu si apesatu, in care lucru oresicumu se resfrangea barbatia, conscirea-de-sene, si caractruloru de fieru. Romanelu de adf asidere areta pana acumu aceste traseture ale strabaniloru chiaru si in limba-si. Elu asidere uresce vorb'a multa ca pre una seracia, graiesce precugetandu si precumpenindu lucrulu, dein care cauza lungesce conventielele mai scurte, componendu si cate patru cincii pentru unulu si acelasi conceptu si adaugandu-le adesu chiaru si sufisa si prefisa otiose (pr. pre-de-in-a-fora, pre-tot-inde-ne-le-a.) pentru ca estu-modu orecumu se castige tempu de a judeca hinc cele graite. Se-lu lasamu deci se remania cu aceste nu nefrumose traseture stravechie in caractruloru si fientia lui! Se nu-i infiltramu cu voia si cu dea taria, inca si prein formele limbei, spiretu prea mercantile, materialistecu si egoistu!

(Va urma.)

Dr. Gregoriu Silasi.

Verfulu cu doru si Florea ciobanulu.

Legenda.

I.	Elu cantá la sóre Privindu la mióre, Cu ele vorbiá Si-apoi suspiná.	Norulu se despice, Negur'a s'ardice De pe luminisiu, Si de pe bradisiu,	Fét'a multu crescuse Si n'o cunoscese Candu Florea pe Doru O diarise 'n noru.
Pe unu plaiu de munte, P'a Dorului frunte, Florea pastorea, Oile-'si pastea.	Iar' la umbra désa, Unde-i iérb'a-alésa, In sufletu simtia, Si bietu nu scia,	Se mai vadia-odata Naluc'a de feta Ce par' c'a visatu Si l'a sagetatu.	Ei copilarise, De mici se iubise, Dar' erá multi ani De candu cu ciobani
De cu primavéra, Din díori pana 'n séra, Totu cantandu doiosu Din fluiery setosu :	Ce flóre 'nfloresce, Ce frundia 'ncoltiesce, Ce doru si suspinu De amoru divinú.	Sórele lucesce Radiéle-si latiesce Si-'n „Verfulu cu Doru“ Vede-acelu Odoru,	Elu pe munti ámbláse Si se invertosiáse In sóre si 'n ploí Pastorindu la oi,
Doin'a pastorésca Turm'a se pornésca, Doin'a cu suspinu Se mérga mai linu :	Pieptulu i cuprinde Si-arip'a-si-intinde Si 'lu face-a sbura, Potec'a lasá,	Ce nu e naluca Nici Dine ce-apuca Sufletu omenescu De mi-lu chinuescu,	Oile se pasca Turm'a se-i sporésca, Si din mioraru Si din manzararu
Doin'a cea bețrana Se vie la stana Lang'unu micu isvoru, Sub unu fagusiory.	Si pe verfuri 'nalte Anim'a se'i salte Catandu vr'unu isvoru Ce-are leacu de doru,	Ci e Mariór'a Blanda cá miór'a, Chipu de angerasiu Cu sufletu gingasiu	S'ajunga odata Cu tãrla bogata Si casatoritu Cum i-o fi ursitu.
Blandele mióre Turma de fecióre Multu ele'lu iubiau Si voiosu mergeau.	Cà-ci a lui iubire, Tainica simtíre, Inca n'a 'ntalnitú Ce i-a fostu ursitu.	Dulce cá o flóre In díori lucitóre, Fiica de pastoriu Stéu'a muntiloru.	III.
Pe culmi luminóse Si prin vai umbróse, Pe „Vérfulu cu Doru“, Candu esiá din noru,	II.	Ea din satu venise, Pe Doru se suise, Prin Sante-Marii Candu suntu muntii vii	De candu o vediuse Si ranitu caliusce Sub „Vérfulu cu Doru“ Sagetatu de-amoru,
Din fluiery s'asculte Doine, viersuri multe, Ce Florea cantá De le desmiérdá.	Intr'o deminéția Candu pe vale-i cétia, Stá Florea oftandu Din fluiery cantandu,	Si ciobanii in tãrla S'adunu intr'o surla De se 'nveselescu, Rodu-si impartiescu,	Florea se uimise Si se naucise, Pe munti pribegia Turm'a 'si clajia.
Candu la adapare Alegau prea tare Elu cantá cu focu Se mai stea pe locu.	Candu de-odata apare Si pe Doru resare La lumina 'n díori Ca plutindu in nori	Rodulu ce da viétia Si ii dicu dulcétia, Aduna 'n munti Cu piscuri caruti.	Tóta prin umbra désa Sau culmea petrósa Muntii resbatendu Din fluiery cantandu
Se easa din cétia La locu de verdétia, Sub fagulu stufosu Si bradulu pletosu.	... Unu bojoru de feta Din sóre picata, Cá o stea lucindu Muntii 'npodobindu,	Ér' candu brum'apare Atunci de plecure Bacii se gatescu, Oile 'ntrunescu	Doru-i pentru-o flóre Ce-a esitu din sóre, Dorulu celu ascunsu Ce 'n pieptu l'a strapunsu.
Pan' ce santulu sóre Iarasi va resare Peste mandrulu plaiu Ce e chiar' unu raiu	Cu cóma-aurita De radie 'mpletita, Cu iia de firu Si ochi de safiru,	La stân'a din vale Langa drumulu mare Unde vinu mandiari Pe 'nguste carari	Cate-odata 'n vale Pe muschiulu celu móle Florea adormia, Visu dulce visá :
Multe siopte line, Din frundie suspine Florea repetá Viersu'i intrecca.	Ce-au dulce zimbire De lasu in uimire Si lucescu de-unu focu Ce oprescu in locu.	Si-albele mióre, Ce lucescu la sóre Si mándri cárlani Cu voinici ciobani.	Scump'a-i Marióra Ii pareá ca sbóra Cá unu Serafimú Pe unu ceru seninu,
Ventulu din padure Si din vai murmure, Riulu vorbitoru, Paserea din sbory.	Aducându in lume Dorulu acui nime Toti sciu si-lu sentiescu, Ca e focu cerescu.	Cátu fú var'a tóta Nu se vediú feta, Nici chipu femeiescu Pe plaiu pastorescu,	Si la elu josu vine Dorulu se-i aline Printr'unu sarutatu, Focu din ceru luatú;
Noue ani cantase, Oile 'lu urmase Totu pe plaiu si stanci Si prin vai adanci.	Florea o diaresce Fluiery-amutiesce ; Crede c'a visatu, Séu cá-i fermecatú.	Numai cea fecióra Blond'a Marióra Se-si vadia-a venitú Pe tatalu iubitu,	O visá mirésa, Floriloru craiésa, Ce in gíury-i stáu Si mi-o 'ncununá.
Sufletu'i crescuse, Anim'a-i batuse De unu tainicu doru Ce 'nvelea unu noru,	Se uita mai bine, Dar' negur'a vine ; Florea 'nchisu in noru Canta mai cu doru,	Si se plece a-casa Cu lana alésa, Cum nimeni n'avea Din satu dela ea.	Candu elu se trediesce Singuru se gasesce Numai cu-alu seu doru Si lacremi isvoru.
Cum cétia 'nveslesce Si pe Doru plutescu Pan' ce 'n plaiu cerescu Diorilezimbescu.	Se róga de sóre Radi'a-i ardietóre, Se reverse 'n josu, Unde-i norulu grosu :		Apuca pe-o vale, Lasandu eri-ce cale, Apoi suie 'n munti Cu maretie fruti,

Unde-lu invelisce
Si mi-lu ratacesce
Negure cu ventu,
Ce paru unu momentu.

Trei dile âmbłase
Turm'a de-si cautase
Si ruptu ostenitu
Tristu si flamenditu.

Aduse la stana
Turm'a fara lana.
Smulsa prin hafsiu
De fagi si bradisiu.

Baciulu se mania
Si voiã se scia,
De unde-a venitu,
Cã s'a nãucitu.

Florea ce la strunga
Se 'ntrecea s'ajunga,
Er' acum venia
Tristu si suspina.

IV.

Ardiendu in velvóre
Florea 'n nerabdare
Cu baciulu vorbi
Si-i destainu:

„Baciule, stapane,
Ti-am mancatu din pane
Slujindu nõue ani
Pentru cinci carlani,

Si diece manzare
Cu diece mióre,
Ce le-am pastoritu
De s'au inmultitu :

Iti lasu turm'a tóta
Se-mi dai a t'a feta,
Ce multu o iubescu
Si me prepadescu.

Vedi, nu potu nici turm'a
Se mai ducu la urma
Si-âmbłu-ãmetitu
De doru uimãcitu.

Uita-te la mine
Si vedi-me bine,
F'ii bunu si 'nduratu
Nu-ti face pecatu!

Baciulu ascultase.
Fruntea-si incruntașe,
Apoi se 'ntorcea
Si asia-i dicea :

„Florea, a mea fetitia,
Mandra mioritia,
N'o pôte luã,
— E ursitu asia, —

Decãtu celu ce 'n munte
P'a Dorului frunte
Iern'a intrég'o stã
Si mi-o asceptã.

Pan' ce primãv'er'a
Si cu Marior'a
Voru sôsî pe plãiu
In lun'a lui Maiu,

Cu mandrele turme
Pe vechile urme,
Ce s'ascundu in flori
Si 'n umbra de nori ;

Ier' mandru 'n potere,
Elu va stã 'n picioré
Susu pe Doru cantandu,
Veselu asteptandu ;

Atunci balaióre
Sute de mióre
Si cu feta mea,
Eu i le voiú dá.“

Baciu cum vorbise
Si abia sfersise,
Florea 'nveseliã
Si 'n genunchi dicea :

„Dragutiule bace,
Uita-te încoace,
Si in ochii mei
Adã totu ce vrei.

De ai indointia
De a mea credintia
Si de dorulu meu
Pentru-odorulu teu

Éca-me sum gat'a,
Numai se-mi dáí feta
Se stãú susu pe Doru
Chiar' de-asu-sci cá moru,

Pan' ce primãv'er'a
Drag'a Marior'a
Va sôsî pe plãiu
In lun'a lui Maiu,

Cu albe mióre,
Si-acele manzare
Ce am pastoritu
Si multu le-am iubitu.

Baciu 'n voia buna
Stringe a lui mana
Er' Florea saltã
Si mi se gatea,

Cã se mi-si iernodie,
Viscolu se 'nfruntodie
Pe plãiulu de susu,
Unde-i Dorulu pusu.

Candu ciobanii-afara,
Ei multu se mirara,
Cum Florea va stã
Si susu va iernã,

Candu de geru crepate
Se vedu pietre late,
Si de crivetiú cruntu
Fagi in vai s'ascundu,

Fagi cu crãci venose
Brãli cõme pletose
Ce cá frãtiori,
Ai lorú puisiori,

Aparu in unire
Candu e viscolire
Si verteju de ventu
Ce-i smulgu din pãmentu.

(Finea va urmã.)

Cum soi iubi o femeia.

— Noveleta germanã. —

I.

„Walter! — dise Mari'a — „tu nici n'ai gustatu in demaneti'a acesti'a cafeu'a t'a. nu-ti este bine?“ — si jun'a femeia plecãndu-se preste mеса 'si pusé linu mãn'a s'a pe braçiuulu junelui ei soçiu.

„Nu! — nu me sãmtiu bine! — Am avutu ieri fõrte multu de lucru,“ — fũ repedele respunsu si redicãndu-se de pre loculu seu, pentru de a scapã de scrutãtõrea privire a fideliloru ochi ce erãu tintiti a-supr'a lui, adause: „La casulu deca nu asiu veni astadi punctualu la mеса, nu me asceptã. Se pôte cá voiú fi impededatu prin afaceri; si-acuma inca o sarutare inainte de a plecã!“

„Decã Walter ar' parasí odata acea casa de ban-chiaru!“ — 'si dicea Mari'a — „Ce viétia incordata tre-bue cá are elu acolo. In sfersitu 'mi-lu voru omori cu atãt'a lucru“ — si radiemẽndu-si capulu pe mãna, se preãmlã meditãndu si stilisãndu cele mai curagiõse discursuri cu directorii bancei pentru usiorarea pozitii-nei lui.

Decã este cinev'a departe de-unu amicu iubitu, cugetarea de-ai poté face unu servitiu fia elu ori-cãtu de ne'nsemnatu, oferesce o satisfacere dulce. Acest'a o simtia si Mari'a. — Ea trecã in bibliotec'a lui Walter pentru a pune in ordine cartile si chãrtiele lui, asiedia dup'aceea comodulu seu scaunu in loculu celu mai bunu alu camerei. Ochii ei se oprira din in-templare pe-o mica schitia desemnata de elu. — „Ser-mane Walter!“ — 'si dise ea, — „a posiede calitatile si talentulu lui, si a nu avé alt'a de facutu tóta diu'a decãtu a socoti lungi siruri de cifre prosaice, ce o-ar' poté face ori care altulu totu asié de bine. Afara de acest'a apoi a mai cugetã cá, va duce ne'ncetatu o ast-feliu de viétia misera, pe cãndu altii, favoriti de fortuna voiagiaza in lumea larga si le este permisu se admire natur'a. Acest'a e unu lucru fõrte tristu!

In aceste momente ea doriã cá se-i fi adusu cá diestre cev'a mai multu decãtu numai nobil'a ei anima si frumõs'a ei façia.

Tempulu mesei se apropiã si Walter inca nu venia. Mari'a nu erã neliniscita prin acest'a, fiindu cá elu o preparase pentru absentia s'a, — dar' totusi simtia fõrte greu lips'a lui, si respinse bucatele fara de-ale fi gustatu. Desi erã maritata de mai multi ani ea iubiã pe soçiuulu ei totu asié de fierbinte cá si in diu'a cãndu preotulu atinsese cu mãnile-i binecuvãntãtõrie virginalulu ei capu.

„Vino la mine, Carole!“ — dise ea catra unu co-pilasiu — „vino, asiedia-te pe genunchii mei si lasa-me se vediu ochii tatalui teu!“ — si ea 'i netedia abon-dantele si negrele lui bucle de pe frunte.

„Spune-mi Carolu, pe cine iubesci mai multu pe mine seu pe tatalu teu?“

„Tat'a 'mi dăce, că pe tine trebuie se te iubesc
mai multu, pentru-că si elu te iubesc mai multu!“
răspunse copilasiulu.

„Domnedieu se te bine-cuvinteze pentru acestu
răspunsu dulce, iubitulu meu copilu, dar' unde pôte sîedé
tatalu teu asié de multu?“

Abié esprimasé aceste cuvinte si intră tatalu Mariei,
inse nu cu indatinatulu seu zimbetu amicabile si cu
brațele s'ale deschise, ci cu pasii siovaîndi si ne-
sicuri si cu-o privire infricosiatóre.

„Departéza copilulu de aici,“ — dăse elu cu-o voce
inchisa — „eu am de vorbitu cu tine singura.“

„Domnedieule! Dóra nu s'au nefericitu? . . . N'au
muritu? . . . „Nu-mi spune acést'a,“ eschiamă cu bu-
dielē palide, concentrându-si tóte cugetarile ei la so-
giulu seu.

„Ar' fi mai bine“, dăse betránulu barbatu, legă-
nându-si cu tristetiē capulu seu caruntu, „ar' fi mai
bine, decātu a ne fi desonoratu pe noi toti, precum o-au
facutu.“

„Cine cutéza a numi numele lui Walter de-odata
cu desonóra?“ strigă Mari'a cu ochii scânteietori. Tu
nu, scumpulu meu parinte, — de siguru că nu“ —
si ea caută cu o privire implorátóre spre ochii paren-
telui seu.

„Elu ne-au desonoratu pe toti“ — repeti orgolio-
sulu betranu, — pe tine, pe mine si p'acestu copilu ne-
vinovatu. Elu a defraudatu o insemnata suma de bani
si acum'a se afla detinutu in inchisóra cefatiei. Eu
éra am venitu că se te ducu pe tine si pe Carolu de-
aicea, fiindu-că tu trebuie se-lu uiti Maria!“

„Nici odata! dăse ea cu solemnitate! Tóte acestea
suntu false, trebuie se fie false; bunulu, nobilulu, mar'-
animosulu meu Walter! . . . nici odata! — Oh parinte,
revóca aceste cuvinte infricosiate! — Eu nu-lu voi
parasi nici-odata, chiar' si déca lumea intréga 'lu va
parasi! Parinte lasă-me se me ducu la elu!“

„Maria!“ — dăse betranulu — „elu va fi con-
damnatu la inchisóre. — Acést'a odata intemplantă,
chiar' si legea te deslégă de detorintiele tale față de
elu! Voiesci tu se desonorezi pe copilulu teu prin su-
venirea acelu-a, care este nedemnu de iubirea mea si
de amorulu teu! Re'ntórce-te in locuint'a copilariei
t'ale si uita-lu, tu trebuie se-lu uiti, detorinti'a t'a ti-o
demanda. Déca nu“ . . . adause elu, observandu buzele
ei contrase in convulsione si rosiate'i'a fației sale cre-
scându.

„Déca nu?“ întrebă ea, liniscita in aparintia.

„Déca nu, tu nu vei mai fi fiic'a mea, de-aci in-
ainte!“ esclamá iritatulu betranu.

„Imploru ajutoriulu lui Domnedieu!“ — răspunse
Mari'a, si-unu torinte de lacrimi se scurgea pe față
ei — „fiindu-că nu-lu potu uita si parasi nici odata!“

II.

Érá unu spectacolu, — ce ar' fi misicatu si cea
mai aspra anima, — a vedé pre acést'a juna'femeia in
obscurulū locu alu inchisorei.

Walter sari in susu cându o vediu, — inse fără
că se o intimpine. Nici nu érá de lipsa. Brațiale ei
atérnău deja de grumadii lui, si capulu ei jacea pre
pieptulu lui. Elu se încercă de-a vorbi, inse ea 'si
pusé mân'a pe gur'a lui. Ea nu voiă se-i audia crim'a
nici chiaru din propri'a lui gura.

Betranulu si intunecatulu pazitoriu 'si sterse ochii
cu mânec'a, dupa-ce inchisese usi'a dupa sine.

„Unu demonu alu infernului“ — dăse nefericitul
in fine — „m'a orbitu, dar' legile te eliberéza de mine“
— adanse elu cu-o voce amara.

„Eu sum a t'a, — a t'a pâna la mórte, i-i siopti
plângünd'a femeia.

„Domnedieu bine-cuvinteze nobil'a t'a anima, Maria!
Oh! acuma 'mi va fi usioru a suferi pedéps'a mea.

Malitiei si calumniei i-se deschisese acuma unu
câmpu largu. — Fie-care din acei'a ce aveau cea mai
mica cauza de mân'a séu invidia asup'r'a lui Walter Clay
se aruncău asup'r'a lui.

Totu trecutulū lui érá defaimatu, alusiuni si ecui-
vocatei éráu răspandite pentru că opiniunea publica
se se iriteze si mai multu in contr'a lui. Acestea éráu
nesce lovituri date din ascunsu de catra nesce miserabili
cari, aru fi tremuratu déca victim'a loru le-ar' fi statu
fația in față. — Diurnalistii 'si ascutiau cu placere
penele loru si foile éráu pline cu dati de séma esage-
rate despre intemnitiatulu si procesulu lui. Nici chiar'
sintieni'a durerei junei femei nu érá crutiata, ci ea érá
intrebuintiata că materialu pentru articulele loru perfide.
Nu lipsiă nici indatinatulu numeru de ómeni cu minte,
cari clatinându-si prudiñtele loru capete, diceau: că de
multu 'si cugetău că elu va luă unu ast'feliu de sfêrsitu
că toti acei'a cari 'si tienu capulu pe susu. In totu
decursulu procesulu Samaritani piosi érau cei de-antăi
si ocupău locurile prime, — ei éráu acei'a, cari cu o satis-
factiune visibile observau cea mai mica schimbare a pa-
lidei fației a sermanului priuoneriu, — ei éráu in fine a-
cei'a, ce doriau o durata câtu se pôte de lunga a pe-
trecerei aceste'i'a, si prin urmare a suferintielorū lui Wal-
ter. — „Pré puçinu pentru elu“, — diceau ei, dupa-ce
juriulu exprimă in fine sentinti'a de vinovatu, si-i dictară
pedéps'a. — „Acést'a va frânge orgoliulu lui.“

Oh, voi fariseiloru! Cine scie déca la o asemenea
ocasiune, si in o asemenea tentatiune ati fi resistatu mai
bine cu virtutea vóstra laudarósa!

„Multiamita lui Domnedieu, ce au fostu mai greu
au trecutu!“ dăse Walter, cându Mari'a 'i recoríá in-
fierbentat'a lui față, „si fiindu-că tu nu me parasesci,
sentiu destula potere in mine de-a suferi restulu. —
Dara Carolu, sermanulu si nevinovatulu copilu!“ — si
poterniculu barbatu 'si plecă capulu, si ochii lui versău
lacrimi fierbinti la ide'a ereditatii rusinatóre ce i-o
lasă fiului seu.

III.

Dile, septemani, luni treceau incetu, pré incetu inca pentru parechi'a despartita.

Elu imbracatu in vestmântulu criminalu, suferindu pedéps'a s'a in mijloculu celoru corupti si desperati, avea de-a suferi multe turmente sufletesci despre cari spiritele abrutisate si moralitatea asasinata n'avea nici o idea.

Ea, numita de catra plebea brutale „soçi'a criminalului“ — erá lipsita de ori-ce scutu, espusa toturiloru injurieloru si silita a lucrá adese díu'a si nóptea pentru cá se-si póta procurá nutremântulu. — Care erá caus'a ce facea pe Walter Clay a suportá cu atât'a resemnatiune fatal'a s'a sórte încátu 'si câscigá favorulu si stim'a paditoriloru sei? Elu sciá ca afara de zidurile intunecate ale temnieloru palpita o anima fidela pentru elu, cá o fiintia iubita se róga ne'ncetatu pentru elu si cá unu copilu scumpu îngâna cu iubire numele de „tata.“ — Asemenea unei musice dulci resunáu pasii Mariei cându veniá de-alungulu coridorului cá se-lu cerceteze in casuti'a lui. Cu tandretie 'lu incingeau braçiele ei, — adeverate si sublime erau cuvintele prin care ea 'i reinviá curagiulu slabindu. Frumosu, atátu de frumosu sciá ea se depinga viitoriulu:

„Déca dupa terminarea pedepsei — departe de-acolo intr'o patria nóua s'ar' curati elu prin suferintie si-aru ajunge éراسi fericitu!“

Oh, atunci sentiá Walter Clay cá in timpu ce elu poté se se mândresea c'nuu astu-feliu de amoru, totusi nu erá asié de nefericitu precum credea.

Or'a salvarei suná in fine, si Walter éراسi stá cá omu liberu sub nemarginitulu azuru alu ceriului. In ace'asi colibióra in care eroic'a femeia suferisé atátu de multu, lucrasede atátu de încordata, stringea ea intre lacrimi de bucuria pe soçulu seu eliberatu.

„Dara Carolu unde este? Lasa-me se-mi imbracisiezú pre scumpulu meu copilu“ — strigá fericitulu tata. Unde este Carolu?“

— „In ceriu!“ — dise Mari'a cu voce innecata.

— „Mortu!... Si acestu secretu lugubru lu-ai pas-tratu in pieptulu teu, pentru-cá se nu-mi maresci pe alu meu!“ — si plinu de credintia ingenunchiá inaintea ei.

IV.

„Ce parechia interesanta!“ — dicea unu artistu caletorindu prin Itali'a catra companionulu seu, — fisionomi'a acestei femei 'ti aduce aminte fára de voia trasurile unei madone; — atátu de profunda, atátu de blânda si atátu de miscatóre este ea.“

„Déca ar' voii ea se poseze! — Cunosci tu pe ómenii acei'a, Pietro?“

„Ei au venitu aici inainte de acést'a c'unu anu. Traiescu fórté retrasi, evitându cu óre-care ingrigire ori-ce atingere cu însisi compatriotii loru. Toti seracli din regiunea acést'a i-i cunoscú si-i binecuvintéza si parintele Giovanni afirma cá ei suntu cei mai buni ómenii din câti a potutu vedé vré-odata.

D. R.

PETULANTULU

Comedia in 5 acte
de

Augustu Kotzebue.

(Continuare.)

SCEN'A III.

Dómn'a Langsalm. Fridericu.

D-n'a Langsalm:

Nepóte! Tu éراسi ai facutu o nebunfa.

Fridericu:

Iubita matusia! Lasa-me in pace, au dóra nu mi-ai tienutu lectiune destula la mésa.

D-n'a Langsalm:

A face nebuni pe ambii tei unchi.

Fridericu:

Omoritus'au unulu pe altulu?

D-n'a Langsalm:

A díce cá tat'a au venitu se-si petiasca copil'a.

Fridericu:

Si petitu-o-au?

D-n'a Langsalm:

Én' spune-mi nepóte candu vei capetá odata minte?

Fridericu:

Ah iubita matusia! daca ai sci ce stramutare s'au facutu in mine acum de unu patrariu de óra, ti-ar' fi mila de mine si nu me-ai ócari mai multu.

D-n'a Langsalm:

In tine? Acei'a ar' fi o minune ne mai audita.

Fridericu:

Da o minune matusia, nu vedi cum tremuru si acum'a? Cátu sum de palidu?

D-n'a Langsalm:

Ce ai patitu?

Fridericu:

M'am asediatu aici pe scaunulu matusiei, séu mai bine pe alu unchiului, cá se odichnescu puçintelu, am adormitu, si éta 'mi apare in visu stramosi'a nóstra despre care mi-ai enaratu adese-ori, s'a uitatu la mine uritu, si m'a mustratu ca pentru ce nu iau de soçiá pe verisiór'a Doris.

D-n'a Langsalm:

Vedi nepóte, chiar' si fantóm'a 'ti impune acést'a.

Fridericu:

Ast'feliu de lucruri nu am vediutu nici odata; ba ce e mai multu si in visu mi-am batutu jocu de dens'a. Dar' atunci m'a agraitu cu unu tonu infioratoriu: Fridericu! — mi-a disu — Te provocu cá la mediulu noptii se te infaçisiedi aici in sal'a acést'a, atunci ér' voiu veni, si déca te vei opune si atunci dorintiei mele, atunci e vai, vai, vai de tine.

D-n'a Langsalm:

Mai incolo.

Fridericu:

De frica si inforare m'am treditu, ér' dens'a au disparutu.

D.-n'a Langsalm:

Si la ce te-ai otaritu?

Fridericu:

Invétia-me matusia ce se facu.

D.-n'a Langsalm:

(La o parte) Se ne folosimu de ocaziunea acést'a, (cu tonu inaltu) Iubite nepóte! in casu candu te-ai infaçisiá la mediulu noptiei aici si stramosi'a nóstra ér' s'ar' ivi re'noindu amenintia rea s'a, ce ai face?

Fridericu:

M'asiu rogá de iertare, si o-asiu provocá-o cá se arangeze pe mane cununi'a mea cu Doris.

D.-n'a Langsalm:

Nu glumesci?

Fridericu:

Ah! iubita matusia candu vorbesce omulu de fantóme, nu-i vine in minte a glumí.

D.-n'a Langsalm:

(La o parte) Ascépta misielule, stramosi'a de si-guru se va infaçisiá.

Fridericu:

(La o parte) Mi se pare cá betran'a se apropia de cursa.

D.-n'a Langsalm:

Éu' spune-mi nepóte cum prospiciéza deus'a?

Fridericu:

O figura inalta, alba, avea unu vestmentu lungu cá o calugaritia.

D.-n'a Langsalm:

Ai dreptu chiar' asia mi-au descriu-o si mie. In-se acum e aprópe de mediulu noptiei. Ceialalti s'au culcatu cu totii, si eu sum cu multu mai fricósa de-cátu sestáu in susu. Decumv'a va aparé fantóm'a nu te teme, nu-ti va face nemica, eu intr'acei'a me ducu se me culcu (se duce in odai'a ei.)

Fridericu:

(Singuru) Pricepu iubita matusia, pricepu bine ce ai de cugetu, inse trebuie se te trediesci puçintelu mai de tepuriu déca voiesci a intrece cu vicleni'a pe Fridericu. Ascépta numai cá-ti voiú dá eu éراسi de lucru.

SCEN'A IV.

Fridericu. Doris.

Doris:

(vine cascarindu cu o lumina in mana.) Numai ace'a a mai lipsitu cá se vina unchiulu acestu uritosu aici, si se hodorogésca despre faptele sale eroice, pâna ce adórme omulu. (Catra Fridericu) Nópte buna nebunule! (voiesce a se duce.)

Fridericu:

Te rogu pe unu minutu, verisióra.

Doris:

Pentru ce? — me ducu cáci 'mi-e somnu.

Fridericu:

'Mi jace ceva pe anima, ce trebuia se-ti spunu.

Doris:

De siguru éra ai in cugetu vre-o nebunia.

Fridericu:

Intru efeptuirea carei'a trebuie se-mi fti intr'ajutoriu.

Doris:

Eu, — ferésca Dumnedieu.

Fridericu:

In ce se ne remasimu cá-mi vei ajutá?! D.-t'a scii cá eu trebuie se te iéu de soçia?

Doris:

Trebuie? . . . Cátu esti de galantu, vere.

Fridericu:

Ba si voiescu.

Doris:

Intru adev eru? . . . Si decându? déca-mi va fi permis a intrebá.

Fridericu:

O! Eu totudeaun'a am voitu, inse dupa dorinti'a matusiei nu me potu invoi. A peti o féta imbracata in vestminte elegante, — a cersi invoiirea parentiloru a se logodi in finti'a de façia a familiei intregi, si in urma a duce o mirésa sficiósa dar' bene impodobita intre lacremile si lamentarile toturoru la altariu! Vedi iubita verisióra, acést'a nu e dupa gustulu meu, apoi au si estu din moda.

Doris:

Si cum ai dori altmintrea?

Fridericu:

O rapire grabnica, — o cununia in secretu. Prin ast'felu de intreprinderi pasiesce omulu pe nesciute in statulu casatoriei, si decumv'a te-ai invoi

Doris:

Ai nebunitu? — Si pentru-ce se lucramu ast'felu candu se póte face lucrulu comodu si cu invoiirea parentiloru. . . .

Fridericu:

Chiar' ace'a e ce nu se unesce cu natur'a mea. — Fridericu sburdalniculu se se casatoréaca cá unu mosiu betranu? Nu, intru adev eru acést'a nu o voiú face, mai bine nu me insoru de locu!

Doris:

Omu curiosu, — si cum cugeti ati efeptu planulu?

Fridericu:

Planulu meu e celu mai usioru si mai simplu din lume. O trasura ne ascépta la usi'a gradinei. D.-t'a la mediulu noptiei vei est din odai'a d.-t'ale, — eu te voiú conduce la trasura, si ne ducemu tóta nópte; demanétia in comun'a vecina ne vomu cununá, sér'a ne vomu re'ntorná cu triumfu indereptu, si vomu ride bine de pregatirile cele grandióse ale matusiei.

Doris:

Din ace'a nu va fi nemica.

Fridericu :

Asié! 'Mi pare fórte reu, — atunci ne vomu lasá de tóte.

Doris :

(cu ironia) Au dóra cugeti cá eu asié tare me bucuru?

Fridericu :

Asiá am cugetatu, cá unu baiatu sprintenu cu o jumetate de milionu.

Doris :

Care in tóta diu'a face o mfa de nebunfi.

Fridericu :

Carele inse sub conducerea D.-t'ale va fi acusi cea mai blánda creatura.

Doris :

Da, déca asiu fi sigura de ace'a!

Fridericu :

Me juru pe toti dieii si semi-dieii!

Doris :

Me voiu cugetá asupr'a acestui planu curiosu. — Acum : nópte buna, vere!

Fridericu :

A te cugetá; ferésca Ddieu! Cugetarea strica totu planulu. Iute dara, fára intardiare!

Doris :

Nu glumesci?

Fridericu :

Trasur'a ascépta demultu la usi'a gradinei.

Doris :

D-t'a esti nebuu.

Fridericu :

Verisióra! Nu te cugetá multu; acést'a va fi o espeditiune forte placuta, in vre-o câteva'a óre suntemu barbatu si muiere si avemu materia de a ride in tóta viéti'a.

Doris :

Seriosu vorbesci, vere?

Fridericu :

Ardu de doru cá se te vedu odata in trasura.

Doris :

Si trasur'a intru adeveru ne ascépta?

Fridericu :

Din ferést'ra o poti vedé.

Doris :

(la o parte) Firesce, — asié mai iute 'si póte omulu ajunge scopulu.

Fridericu :

(la o parte) Mi se pare cá se apropia pescele de unghitia.

Doris :

Dara nu s'au culcatu inca nimene, — usioru ni-ar' poté observá cinev'a.

Fridericu :

De ace'a m'am ingrigitu eu. 'Ti e frica dóra de fantóme?

Doris :

Ce intrebare ridiculósa!, ha! ha! ha! cine se-ar' teme de asié cev'a ce nu esista?!

Fridericu :

Cu atátu mai bine. D.-t'a scfi cá se vorbesce cum-cá se aréta câte-odata una fantoma in acést'a sala.

Doris :

Povesti betranesci!

Fridericu :

Si cumcá ambla o muiere imbracata in vestminte albe.

Doris :

Minciuni.

Fridericu :

Se póte, — inse superstitiunea acést'a e chiar' binevenita pentru planulu nostru. Indata-ce orologiulu va suná 12 óre, invelesce-te cu unu velu albu, si vino cu pasi regulati prin sala, — treci prin gradina pâna la usitia, si de securu nu te va oprí nimene.

Doris :

Curiósa idea! . . . Si unde te voiu aflá?

Fridericu :

In gradina, lâng'a statu'a lui Janus.

Doris :

Bine, — sub o conditiune 'ti implinescu dorinti'a, adeca: cá in viitoriu se nu aibi alta voiintia decátu singuru a mea.

Fridericu :

De siguru.

Doris :

Câte óre suntu acum'a?

Fridericu :

Acusi va fi la mediulu noptiei.

Doris :

Ascépta-me dara, — indata ce se va duce Babetta in oda'i'a ei : me imbracu in vestmentu albu si veniu. (merge.)

Fridericu :

(singuru) Acum se va incepe comedi'a. Vomu vedé cum va est. — Inse unde se me ascundu cá se potu vedé tóte? . . . aici in sala mi-ar' placé mai bine se me ascundu, 'mi e frica inse cá me voru vedé. Mi se pare cá audu venindu pre cinev'a. (Se baga sub mésa.)

(Va urmá.)

Deslegarea Gaciturilor de calculatiune din nr. 32.

I. — Fét'a a fostu de 19, mama-s'a de 38 ér' tatalu de 43 ani.

Bene o-au deslegatu : Dómnele si Domnisiórele : Ludovic'a Borgovanu n. Antonu, Paul'a Ráutiú n. Cernautianu, Mari'a Victori'a Blasianu n. Andrásy, Emili'a Salvanu, Aureli'a Rosiescu, Claudi'a V. P. Desseanu, Corneli'a Anc'a, Victori'a Balintu ; si domnii Dem. J. Popilianu, Gav. Trifu, Joachimú Munteanu, Elia Popu, Demetriu Ganea, Georgiu Tămáiaгу, Joanu Dicu a. Decanu, Joanu Hulpusiu, Vasiliu Popescu, Emilu Grauru, Simeonu Rotariu. Premiale escrise le-au cásigatu : Domnisiór'a Valeri'a Balintu si Domnulu Vasiliu Popescu.

II. Alesandru celu mare a fostu de 20 ani.

Bene o-a deslegatu : Dómnele si domnisiórele Ludovic'a Borgovanu n. Antonu, Mari'a Victori'a Blasianu n. Andrásy, Paul'a Ráutiú n. Cernautianu, Minodor'a Stefanelli, Aureli'a Rosiescu, Emili'a Salvanu, Corneli'a Anc'a, Valeri'a Fágárasianu ; — si domnii Dem. J. Popilianu, Gav. Trifu, Alesandru Popoviciu, Joachimú Munteanu, Elia Popu, Demetriu Ganea, Petru Corcanu, Georgiu Tămáiaгу, Joanu Dicu a. Decanu, Joanu Hulpusiu, Emiliu Grauru. Premiale escrise le-au cásigatu : Domnisiór'a Valeri'a Fágárasianu si Domnulu Emiliu Grauru.

Proprietariu, Editoru si Redactoru respundietoriu: **Niculae F. Negrutiu.**

Gherl'a. Imprimari'a „Georgiu-Lazaru.“ 1880.